

ЮРИДИЧНИЙ НАУКОВИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ
ФАХОВЕ ВИДАННЯ

www.lsej.org.ua

10'2022

**Запорізький національний університет
Міністерства освіти і науки України**

**Електронне наукове фахове видання
«Юридичний науковий
електронний журнал»**

№ 10, 2022

**На підставі Наказу Міністерства освіти та науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1)
журнал внесений до переліку фахових видань категорії «Б» у галузі юридичних наук
(081 – Право, 262 – Правоохоронна діяльність, 293 – Міжнародне право)**

**Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International
(Республіка Польща)**

**Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.**

**Видавничий дім
«Гельветика»
2022**

Юридичний науковий електронний журнал – електронне наукове фахове видання юридичного факультету Запорізького національного університету

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Коломоєць Тетяна Олександрівна – доктор юридичних наук, професор

Заступник головного редактора:

Бондар Олександр Григорович – доктор юридичних наук, професор

Відповідальний секретар:

Віхляєв Михайло Юрійович – доктор юридичних наук, професор

Члени редакційної колегії:

Батюк Олег Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент;

Биргеу Михайло Михайлович – доктор юридичних наук, професор (Республіка Молдова);

Болокан Інна Вікторівна – доктор юридичних наук, доцент;

Ботнару Стела – доктор юридичних наук, доцент;

Бринза Сергій – професор, доктор хабілітат;

Верлос Наталя Володимирівна – доктор юридичних наук, доцент;

Войцех Войтила – доктор гуманітарних наук у галузі філософії (Республіка Польща);

Волошина Владлена Костянтинівна – кандидат юридичних наук, доцент;

Галіцина Наталя Вікторівна – доктор юридичних наук, професор;

Деревянко Наталія Зеновійвна – доктор філософії у галузі права;

Діхтієвський Петро Васильович – доктор юридичних наук, професор;

Дудоров Олександр Олексійович – доктор юридичних наук, професор;

Ібрагімов Соліджон Ібрагімович – доктор юридичних наук, професор (Республіка Таджикистан);

Колпаков Валерій Костянтинівич – доктор юридичних наук, професор;

Курінний Євген Володимирович – доктор юридичних наук, професор;

Кушнір Сергій Миколайович – доктор юридичних наук, професор;

Смирнов Максим Іванович – кандидат юридичних наук, доцент;

Стеценко Семен Григорович – доктор юридичних наук, професор;

Тернушак Михайло Михайлович – доктор юридичних наук;

Уільям Дж. Уоткінс – доктор юридичних наук (США);

Федчишин Дмитро Володимирович – доктор юридичних наук;

Шарая Анна Анатоліївна – кандидат юридичних наук, доцент.

*Рекомендовано до опублікування вченою радою
Запорізького національного університету,
протокол № 3 від 25.10.2022 р.*

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА;
ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Василів С.С. ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ДЕРЖАВОТВОРЧІЙ ІДЕОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ У 1940-1950 РОКАХ.....	22
Горінов П.В., Драпушко Р.Г. СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	26
Жаровська І.М. ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ЮРИДИЧНЕ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНЕ ТЛУМАЧЕННЯ.....	31
Ковний Ю.Є. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ТЛУМАЧЕННЯ «ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ».....	33
Колич О.І. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ.....	37
Кривицький Ю.В. ІДЕОЛОГІЯ ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ ЯК СКЛАДОВА ПРАВОВОЇ ІДЕОЛОГІЇ.....	40
Менська О.А. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ: 22-РІЧНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	45
Серединко А.А. СУЧАСНІ МОДЕЛІ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ США ТА НІМЕЧЧИНИ).....	50
Сковронська І.Ю., Кузьо Л.І. ІМПЕРАТОРИ ВІЗАНТІЇ ЯК УСОБЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	54
Чепік-Трегубенко О.С. КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ ТА КОНСТИТУЦІЙНА МОДЕРНІЗАЦІЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ БЕЗПЕКОВОЇ СИТУАЦІЇ.....	58

РОЗДІЛ 2

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Антонов В.О. СУЧАСНА ВОЄННА ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	61
Белкін Л.М., Юринець Ю.Л., Сопілко І.М., Белкін М.Л. ПРОБЛЕМА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК БЕЗ'ЯДЕРНОЇ ДЕРЖАВИ: ВІД БУДАПЕШТУ-1994 ДО РАМШТАЙНУ-2022.....	65
Гедульянов В.Е. АКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ.....	73
Смельяненко К.О. ДІЯЛЬНІСТЬ ПОСТІЙНИХ КОМІСІЙ МІСЦЕВИХ РАД У СФЕРІ ЕКОЛОГІЇ ТА ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ.....	77
Закоморна К.О., Микитенко К.А., Полуєктова Д.В. РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО ОМБУДСМЕНА В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ОСВІТУ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.....	81
Карачевцева К.Д., Ковальчук А.П., Філіндаш Ю.В. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗАБУТТЯ.....	85
Кравець М.О. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОЧИНСТВА ЗА УМОВ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ.....	88
Кравцова З.С. СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВИ» ТА «МЕХАНІЗМ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ»: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	91
Кулініч О.О. КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ТА СТАНДАРТИ «НАЛЕЖНОГО УРЯДУВАННЯ»: СПІВВІДНОШЕННЯ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК.....	95
Максіменцева Н.О. ПАРЛАМЕНТАРИЗМ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ (ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТ).....	99
Марачук А.В., Шулепова О.О. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА У ДЕМОКРАТИЧНИХ ДЕРЖАВАХ.....	103
Петришина М.О., Калітіна М.О. ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СЕКРЕТАРЯ СІЛЬСЬКОЇ, СЕЛИЩНОЇ, МІСЬКОЇ РАДИ.....	108
Петришина М.О. УЧАСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СТВОРЕННІ НАЛЕЖНИХ ПЕРЕДУМОВ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКИХ СТРУКТУР: ДОСВІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....	112
Пишов О.М. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВА НА ОСВІТУ.....	116

Роговенко О.В., Лиховид А.В. ЦИФРОВІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ.....	120
Теник А.В. ЛЮДИНА ЯК ОБ'ЄКТ ГАРАНТУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....	123
Філіппова А.Ю. ЗАПИТИ І ЗВЕРНЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАРОДНОГО ДЕПУТАТА.....	126
Чалабієва М.Р. ЕВОЛЮЦІЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	130

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Васильєв В.В. ОБМЕЖЕННЯ САМОРЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВИХ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН У СВІТЛІ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	132
Васильєва В.А., Вінтоняк Н.Д. ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ, ЗАПОДІЯНИХ ТОВАРИСТВУ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ДІЯМИ (БЕЗДІЯЛЬНІСТЮ) ПОСАДОВОЇ ОСОБИ: СУДОВА ПРАКТИКА.....	137
Гаврік Р.О. СПОСОБИ ЗАХИСТУ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ОРГАНАМИ ПРОКУРАТУРИ.....	141
Грещук Г.І., Ратушна Б.П. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	144
Гузе К.А. ПРЕДСТАВНИЦТВО СПЕЦІАЛІЗОВАНОЮ ПРОКУРАТУРОЮ У ВІЙСЬКОВІЙ ТА ОБОРОННІЙ СФЕРІ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ В СУДІ В ОСОБІ ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ: ПОВНОВАЖЕННЯ ТА ВИПАДКИ (ПІДСТАВИ) УЧАСТІ.....	148
Дворнікова П.А., Бровченко Т.І. СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УСПАДКУВАННЯ АКАУНТІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	151
Дмитренко В.В. ЩОДО ПЕРВИННИХ СУБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	154
Дрогомерецька І.В., Товт Т.О., Захарчук І.В. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	157
Дутко А.О. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОМБІНОВАНИХ СПОСОБІВ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ.....	161
Євлахова Е.Р. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ТЕХНОЛОГІЙ ХМАРНИХ ОБЧИСЛЕНЬ.....	165
Заклівениць М.О. ПРИНЦИП РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ В СИСТЕМІ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: УКРАЇНСЬКА ЦИВІЛІСТИЧНА ПЕРСПЕКТИВА.....	169
Koval O.M. COPYRIGHT: PLAGIARISM, PIRACY, CITATIONS.....	175
Крижевська О.О. ОСОБЛИВОСТІ НОТАРІАЛЬНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ОКРЕМИХ СУБ'ЄКТІВ НОТАРІАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА.....	177
Markovych Kh.M. TO THE QUESTION ABOUT THE HISTORY OF UKRAINIAN NOTARY.....	181
Меленчук В.І., Куцір Н.С. ПРАВОВИЙ СТАТУС СТЯГУВАЧА ЯК ОДНІЄЇ ІЗ СТОРІН У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	184
Овчаренко О.М. СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ.....	188
Парасюк М.В., Коновал Л.Р. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ТВОРІВ В ІНТЕРНЕТІ.....	197
Парасюк М.В. ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО.....	201
Паращук Л.Г., Войтюк Н.А. ІНСТИТУТ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	205
Резворович К.Р., Усова Д.Г. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ ПІСЛЯ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	209

Семенов С.В. АНАЛІЗ СУТНІСНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ПРИМУСОВОГО ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА. «ДЕРАДЯНІЗАЦІЯ» ТЕРМІНУ «РЕКВІЗИЦІЯ».....	211
Стрельник В.В., Бражніченко І.Є. ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	215
Сулейманов Р.А. ПОНЯТТЯ ТА ПРОВОВА ПРИРОДА ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ.....	218
Сулейманова С.Р. ГАРМОНІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ.....	222
Тарнавська М.І. РОЗВИТОК SOFT SKILLS У СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ ЧЕРЕЗ ЕЛЕМЕНТИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ.....	227
Tuz A-M.V. AI-CREATED INTELLECTUAL PROPERTY: OWNERSHIP AND RESPONSIBILITY FOR THE INFRINGEMENT.....	229
Тунік Ю.М. ПОНЯТТЯ ДОКАЗУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	232
Цебенко С.Б. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У СПРАВАХ ПРО МІЖНАРОДНЕ ВИКРАДЕННЯ ДІТЕЙ.....	237
Шкурська І.С. ДЕЯКІ ПИТАННЯ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБУ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ.....	240

РОЗДІЛ 4 ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Александрова А.О., Пашкова Н.В., Циганенко К.О. ПОРУШЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ ВНАСЛІДОК АГРЕСІЇ РФ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	244
Барановська Т.С., Вакман Р.В. АМОТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ.....	248
Гудіма Т.С., Малолітнева В.К., Камішанський В.І. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ДОСВІД ФІНЛЯНДІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	251
Дорошенко Л.М. КОРПОРАТИВНИЙ ДОГОВІР ЯК ПРАВОВИЙ ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ КОРПОРАТИВНИМ КОНФЛІКТАМ.....	256
Кологойда О.В. АРБИТРАБЕЛЬНІСТЬ КОРПОРАТИВНИХ СПОРІВ.....	260
Міщенко В.С. ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ (ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ).....	266
Саснюк А.Г. ЗДІЙСНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	269
Сіщук Л.В. УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ ТОВАРИСТВАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	272
Худенко М.В. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОСІБ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ НЕЗАЛЕЖНУ ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	277

РОЗДІЛ 5 ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Бондар О.С. ТРУДОВИЙ ДОГОВІР З НЕФІКСОВАНИМ РОБОЧИМ ЧАСОМ ЯК ОДНА З НОВЕЛ У ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	280
Гембар-Табаква А.О., Міхайліна Т.В. СПРОЩЕНІ ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: СУМНІВНІ ПЕРЕВАГИ.....	287
Конопельцева О.О. ЩОДО ПИТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	291
Кречик А.С., Перепелиця К.О., Серета О.Г. ДОГОВІРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	294
Кухарчук А.В., Ткаченко О.Р., Орлова Н.Г. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ЖІНОК.....	299

Лисенко О.С., Валецька О.В. АДАПТАЦІЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ДО УМОВ СЬОГОДЕННЯ: СПРОЩЕНИЙ РЕЖИМ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ФРІЛАНС.....	303
Парасюк М.В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ОХОРОНИ ПРАЦІ ЗАСОБАМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	307
Слугоцька В.М. СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ.....	311
Тінін Д.Г. ПРОТИДІЯ МОБІНГУ В ТРУДОВОМУ ТА ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВИНИКНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ.....	314
Труфанова Ю.В., Статкевич О.Б. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ: ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	318
Хіміч В.О. ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ТА ТРУДОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	321
Юровська В.В. РЕФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ЗАПРОВАДЖЕНІ Й ЗАПЛАНОВАНІ ЗМІНИ.....	324

РОЗДІЛ 6

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

Антіпова К.Ю., Клименко Ю.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВІД ШУМОВОГО ЗАБРУДНЕННЯ.....	328
Аракелова А.Р., Гринько А.Є., Свтіфісва Ю.В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АГРАРНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	332
Бредіхіна В.Л., Вертегел Є.П., Куртіш Л.А. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	336
Василюк Н.А. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СІМЕЙНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ	343
Веремєєва О.Р., Жеребцова С.С., Лісовська В.С. ДЕЯКІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ДРІБНОГО ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ.....	346
Гущин О.О., Кондратенко Д.Ю. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ.....	350
Єрмак В.П., Катурга В.В., Чебан Ю.В. НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ДЛЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ: ЕКОЛОГО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	353
Жеребілова М.Д. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ НАДР В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	357
Іванюк А.О., Папакиця І.В., Шимбарьов В.О. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ГМО ПРИ ВИРОЩУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ, ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ: ЄС ТА УКРАЇНА.....	361
Левченко В.Р., Волох П.В. ПРИРОДНО-АНТРОПІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ЯК КАТЕГОРІЯ АГРАРНОГО ПРАВА.....	365
Лозо О.В., Нежиборець А.О., Комісарова Д.О. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	370
Мальована Д.О. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ.....	374
Марич Х.М. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ В СФЕРІ ЯДЕРНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ.....	377
Пилипенко В.О., Галай М.М. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ НАДР НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	380
Шульга М.В., Гордєєв В.І., Лейба Л.В. ОСОБЛИВОСТІ СЕРВІТУТНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	384

РОЗДІЛ 7

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Березюк А.В., Литвин Н.А. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ МЕДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИМИ МЕДИЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ЗА КОРДОНОМ ТА ІНОЗЕМНИМИ МЕДИКАМИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	389
Білоус-Осінь Т.І. ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, УТВОРЕНІ ЯК ІНСПЕКЦІЇ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ.....	393
Бондаренко О.С., Уткіна М.С. КОМПАРАТИВНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ	396
Гарбінська-Руденко А.В., Зайчук Л.М., Куріло Т.О. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ УКРАЇНИ.....	400
Горбайчук Л.В. ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	403
Григор'єв В.Ю., Кривобородий В.С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ.....	407
Громик В.С., Литвин Н.А. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	410
Залуговська Г.П., Ткаченко О.Г. ВПЛИВ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ НА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	415
Качур А.С. МІСЦЕ І РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	419
Кройтор О.М. ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	422
Лозинський Ю.Р. ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ОСІБ У МІСЦЯХ ПРИМУСОВОГО ТРИМАННЯ.....	426
Магновський І.Й., Назарчук А.В. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОБМЕЖЕНЬ.....	430
Малець М.Р., Гатала В.В. ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	433
Малець М.Р. ПАМ'ЯТКИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	436
Миргород-Карпова В.В. ПРОБЛЕМАТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН У СПОРТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	440
Морквін Д.А., Першина К.В. НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	444
Мусієнко А.В., Мусієнко М.А. ДО ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТМОРТАЛЬНОЇ РЕПРОДУКЦІЇ: УКРАЇНА ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	448
Опацький Р.М. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОБРОВОЛЬНОГО ШТУЧНОГО ПЕРЕРИВАННЯ ВАГІТНОСТІ: НОВІ ПЕРСПЕКТИВИ.....	451
Палій В.В. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ОБМЕЖЕНЬ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	454
Пастух І.Д. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ.....	458
Плохута Є.П. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ І РІШЕНЬ ІНШИХ ОРГАНІВ І МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ.....	462
Поливанюк В.Д., Завістовський О.Д. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	467

Пустовіт Ю.Ю. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ МІСТОБУДУВАННЯ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ.....	470
Родіна А.С., Шарая А.А. ПРЕТЕНЗІЯ ЯК ВИД ДОСУДОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ МІЖ ПРИВАТНИМИ ОСОБАМИ.....	474
Россіхін В.В., Россіхіна Г.В., Гусейнов Ільгар Вугар огли, Надобко С.В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ ТА УСТАНОВ В УКРАЇНІ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ КОМПАРАТИВІСЬКИЙ СИМБІОЗ.....	478
Савчук Р.М. КАДРОВА ПОЛІТИКА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	482
Сливка М.М., Сливка В.В. ЩОДО ПОРЯДКУ ПРИМИРЕННЯ СТОРІН В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС.....	486
Сливка М.М. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	489
Смокович М.І. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ: ВІДСТУП ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.....	492
Ткаченко В.В., Паливода В.В. ЗАГРОЗИ ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ ЯК ПРОБЛЕМАТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	496
Харченко М.В. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ РОЗСУДУ СУДДІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	499
Хрустальова Ю.С. БАНКІВСЬКА СФЕРА ЯК ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕДУРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	505
Чаус А.О. НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО НАРКОТИКІВ В УКРАЇНІ.....	508
Шевчук О.М. ПРАВА ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ СЛУЖБИ СУДОВОЇ ОХОРОНИ.....	511
Шепета О.В. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА У ВЗАЄМОДІЇ ІЗ ЗОВНІШНІМИ СТОРОНАМИ.....	515
Шерстюк Г.М., Боднарчук І.О., Грачова О.Ю. ОРГАНИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА.....	518

РОЗДІЛ 8

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Балабан С.М. ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ.....	522
Бартош І.І., Душевська О.В. СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТАТТЯМИ 222-2 ТА 232-3 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	526
Басараб Н.В. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ РОЗБОЯМ В УКРАЇНІ.....	529
Бредун С.О., Кривець О.В. ПРОБЛЕМА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОВОКАЦІЮ ЗЛОЧИНУ З БОКУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	532
Бут Я.О. ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ ДЕРЖАВНА ЗРАДА.....	537
Гладкова Є.О., Безпалько С.В., Пахнін М.Л., Кріцак І.В., Денищук Д.Є. НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ З ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ МІНІСТЕРСТВОМ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ: КРИМІНОЛОГІЧНІ ТА НОРМАТИВНО-БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ.....	541
Гриченко О.А. КРИМІНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАЛИШЕННЯ У НЕБЕЗПЕЦІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	546
Демидова Л.М. СУЧАСНА ДОКТРИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ Й ФОРМУВАННЯ.....	549
Жулковський В.В., Ковальська П.Г. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	552

Кваша О.О., Бабанли Р.Ш. ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО: ВПЛИВ СТУПЕНЯ ТЯЖКОСТІ ЗЛОЧИНУ НА ВИД ТА РОЗМІР ПОКАРАННЯ.....	556
Кирбят'єв О.О., Талапова Ю.А. ДЕЯКІ АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ У РОЗРІЗІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ВИМІРУ ОХОРОНИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	562
Коломієць В.С., Лопатецька А.О. ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО.....	565
Кріцак І.В. АКТУАЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ВИЯВЛЕННЯ ЙОГО КРИМІНОЛОГІЧНИХ (ДУХОВНО-ЦІННІСНИХ) СМИСЛІВ.....	569
Лисько Т.Д., Клімук О.О., Лисянська Д.В. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ТА СПОСІБ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ.....	574
Максименко М.І. НАПРЯМКИ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПО НЕДОПУЩЕННЮ ЕКСПЕРТНИХ ПОМИЛОК.....	577
Резніченко Г.С. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ.....	580
Семенюк-Прибатень А.В. УМИСНЕ ТА НЕОБЕРЕЖНЕ ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА: ОСУДНІСТЬ ЯК ОЗНАКА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	583
Суржик Ю.В. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ – ДЖЕРЕЛО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	587
Сябрєнко В.В., Татарінова А.В. МАРОДЕРСТВО: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ПОНЯТТЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЇ ЯК КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	590
Таволжанська Ю.С. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНЕ ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ, ЯК ФОРМА КАТУВАННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ЗАБОРОНА У СВІТЛІ ПРАКТИКИ ЄСПЛ.....	593
Христова Ю.В. ФОРМИ КРИМІНОГЕННИХ ВПЛИВІВ НА ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	597

РОЗДІЛ 9

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Благодир А.А., Благодир С.М., Благодир В.С. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ ПУНКТУ 10 ЧАСТИНИ 1 СТАТТІ 284 КПК УКРАЇНИ	600
Бялковський Д.А. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ В СФЕРІ ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ.....	604
Долгополов А.М. СПІВВІДНОШЕННЯ ПІЗНАННЯ ТА ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	609
Жердєв В.К., Яцик Т.П. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ СПОСОБІВ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ.....	611
Зленко О.О., Котенко Б.В. ЦИФРОВА КРИМІНАЛІСТИКА: СЬОГОДЕННЯ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ.....	614
Когут І.А. ПОНЯТТЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО ТА ДІЗНАВАЧА ІЗ ПРОКУРОРОМ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	617
Корабель М.Г., Шейко К.В. КРИМІНАЛІСТИЧНА ГАБІТОСКОПІЯ: ТЕХНІКА, ЩО ДОПОМАГАЄ У РОЗСЛІДУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.....	621
Косяченко К.Е. КРИМІНОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНОСТІ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	625
Лапкін А.В., Маринів В.І. РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА СТАДІЯХ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ.....	630
Мирошніченко Ю.М. СИТУАЦІЙНИЙ ПІДХІД – МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	634
Мудрецька Г.В. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	638

Мурашко А.С. КРИМІНАЛІСТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ СЕРІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ, ЯКІ РОЗСЛІДУЮТЬСЯ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДОЛОГІЇ ПРОФАЙЛІНГУ.....	642
Пашинська І.В., Калганова О.А. КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ.....	647
Пилипенко І.С., Манукян А.К. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У КРИМІНАЛІСТИЦІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ.....	650
Христов О.Л. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНЕ ОСМИСЛЕННЯ РОЛІ ВИКОРИСТАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ.....	655
Яремчук В.О. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА І КРИМІНАЛІСТИЧНІ ЗНАННЯ: СУЧАСНІСТЬ І ВИКЛАДАННЯ.....	662

РОЗДІЛ 10

СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

Гончарук О.В., Матвійчук М.А., Хребтова А.А. РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК ГОЛОВНИЙ КРОК ВСТУПУ ДО ЄС.....	665
Налуцишин В.В., Налуцишин В.В. АНТИКОРУПЦІЙНІ СУДИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	669
Шанталій К.С. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ В УКРАЇНІ.....	672
Юзько Т.М., Слугоцька В.М. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОКУРАТУРИ В ДЕРЖАВНОМУ МЕХАНІЗМІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ В УКРАЇНІ.....	675

РОЗДІЛ 11

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Берназюк І.М. ВИРІШЕННЯ КОЛІЗІЙ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	678
Білоусов М.С., Головащенко Д.С., Харламова Д.В. ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО І ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ У ПРАВІ ЄС У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ.....	682
Гуцова О.С. ЗАБОРОНА ВТРУЧАННЯ (ІНТЕРВЕНЦІЇ) У ВНУТРІШНІ СПРАВИ ДЕРЖАВ.....	687
Драчов О.В., Тіпанов В.В. ЕВОЛЮЦІЯ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЄС: СТАНОВЛЕННЯ ТА СЬОГОДЕННЯ.....	692
Іванов А.Г., Бершадська Д.Р. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЄС: «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД» І ВИКЛИКИ ПРАВАМ ЛЮДИНИ.....	697
Іванова А.В., Костиця О.В. ЮРИСДИКЦІЯ ДЕРЖАВИ ПОРТУ В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ЩОДО ЗАХИСТУ І ЗБЕРЕЖЕННЯ МОРСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА.....	700
Казак Р.А., Вільхівський В.В. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ КИТАЮ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ. З ПОГЛЯДУ СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ІСТОРІЇ.....	707
Котуха О.С., Подорожна Т.С. ПРАВО НА ОСВІТУ В ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ.....	710
Муризіна М.С., Фоміна В.Д. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРИЄДНАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД.....	716
Нечипоренко С.М., Пілішенко С.О., Радченко Я.М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ.....	720
Ребриш А.С. КОНВЕНЦІЯ ЮНЕСКО ПРО ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАБОРОНУ ТА ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ВВЕЗЕННЮ, ВИВЕЗЕННЮ ТА ПЕРЕДАЧІ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ 1970 РОКУ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ТА КОМПЕТЕНЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ.....	724
Сердюк О.В. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА І РОЗВИТКУ ПРО МОЖЛИВОСТІ УНІФІКАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ.....	731

Славко А.С., Гусак Ю.Д. ПРАВО НА ЗАНЯТТЯ СПОРТОМ В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ.....	735
Слівінський В.В., Рибалко В.В. ЧИ ДІЙСНО ДЕМОКРАТІЯ Є ОПОРОЮ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ?.....	739
Чепкова К.О. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	744

РОЗДІЛ 12

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Кузнецова Л.В., Дулгерова О.М. ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ ЗА ЗВИЧАЄВИМ ПРАВОМ.....	747
Кюнцлі Р.В., Бесага І.В. ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ ТА АНТРОПОЛОГІЗМ У ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИХ ПОГЛЯДАХ АРТУРА КАУФМАНА.....	751

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ В СФЕРІ ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

WAYS OF IMPROVING THE REGULATORY AND LEGAL BASE IN THE SPHERE OF FINGERPRINT IDENTIFICATION

Бялковський Д.А., к.ю.н.,
старший судовий експерт

*Одеський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України*

У статті досліджено проблемні питання законодавчих положень в сфері дактилоскопічної ідентифікації, які містять порядок збирання, накопичення, систематизації та знищення дактилоскопічної інформації, а також її використання в сфері боротьби зі злочинністю. Проаналізовано наукові викладки вітчизняних та іноземних вчених-процесуалістів відносно добровільної й обов'язкової дактилоскопічної реєстрації. Здійснено порівняльно-правове дослідження законодавств низки держав, на основі якого визначені особливості регулювання дактилоскопічної ідентифікації в нормативно-правових актах країн як романо-германської, так і англо-американської правових систем. Досліджено співвідношення понять «біологічні зразки» та «біометричні дані», в процесі якого доводиться принципова неможливість ототожнення вказаних термінів, яке має місце в юридичній літературі та яке призводить до термінологічної невизначеності, а в результаті – невірному тлумачення правових норм під час правозастосування. Розглянуто перспективи запровадження в законодавстві України добровільного дактилоскопіювання осіб, а також обов'язкової постановки на криміналістичний дактилоскопічний облік певних категорій осіб, професійна діяльність або умови перебування яких пов'язані з ризиками для життя та здоров'я. На основі аналізу практики Європейського суду з прав людини та міжнародно-правових норм визначено, що за умов наявності відповідних ефективних гарантій правового захисту, обов'язкова дактилоскопічна реєстрація не суперечить правам, свободам та інтересам людини, які містяться в міжнародних конвенціях. Обґрунтовано необхідність прийняття окремого нормативно-правового акту з регулювання дактилоскопічної реєстрації, яка обумовлена існуванням в діючому кримінально-процесуальному законодавстві України прогалин та недоліків, пов'язаних із наявними на практиці потребами в ідентифікації осіб виключно за ознаками папілярних узорів.

Ключові слова: дактилоскопія, ідентифікація, криміналістичний облік, дактилоскопічна реєстрація, біометричні дані.

The article explores the problematic issues of legislative provisions in the sphere of dactyloscopic identification, which contain the procedure for collecting, accumulating, systematizing and destroying dactyloscopic information, as well as its use in the sphere of fighting crime. The scientific statements of domestic and foreign scientists-proceduralists regarding voluntary and mandatory dactyloscopic registration were analyzed. A comparative legal study of the legislation of a number of states was carried out, on the basis of which the peculiarities of the regulation of dactyloscopic identification in the normative legal acts of the countries of both the Romano-Germanic and the Anglo-American legal systems were determined. The relationship between the concepts of «biological samples» and «biometric data» was studied, in the process of which the fundamental impossibility of identifying the specified terms, which occurs in legal literature and leads to terminological uncertainty, and as a result – incorrect interpretation of legal norms during law enforcement, is proven. Prospects for the introduction of voluntary fingerprinting of persons into the legislation of Ukraine, as well as the mandatory submission to forensic fingerprinting of certain categories of persons whose professional activity or living conditions are associated with risks to life and health, are considered. Based on the analysis of the practice of the European Court of Human Rights and international legal norms, it was determined that, provided there are appropriate effective guarantees of legal protection, mandatory dactyloscopic registration does not contradict the rights, freedoms and interests of a person contained in international conventions. The need to adopt a separate normative legal act on the regulation of dactyloscopic registration is substantiated, which is due to the existence of gaps and shortcomings in the current criminal procedural legislation of Ukraine, related to the practical needs for identification of persons based solely on papillary patterns.

Key words: dactyloscopy, identification, forensic accounting, dactyloscopic registration, biometric data.

Постановка проблеми. Криміналістичні обліки є ефективною системою використання накопиченої інформації у боротьбі зі злочинністю і доводять свою значимість на практиці.

Найбільш інформативним та результативним із криміналістичних обліків є дактилоскопічний, який найбільш розвинений та ефективний у двох раніше пов'язаних, а зараз незалежних структурних підрозділах системи МВС та Національної поліції України – Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС та у Департаменті інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України [1, с. 179].

Як зазначає В.О. Приходько, дактилоскопічному обліку належить одне з найголовніших місць серед інших видів, зважаючи на те, що сліди рук є найпоширенішими об'єктами, що залишаються на місцях подій, та їх одними з перших було покладено в основу обліково-реєстраційної діяльності у цілому [2, с. 282-283].

На теперішній час питання отримання, систематизації, використання та обробки біометричних даних в цілому та дактилоскопічної інформації зокрема, регулюється низкою нормативно-правових актів: Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують

особу чи її спеціальний статус»; Закон України «Про інформацію»; Закон України «Про захист персональних даних»; Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або особливого захисту»; Закон України «Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства»; Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, затверджене постановою КМУ від 27.12.2017 р. №1073; Інструкція про порядок фіксації біометричних даних (параметрів) іноземців та осіб без громадянства посадовими особами Державної міграційної служби України, її територіальних органів і територіальних підрозділів, затверджена наказом МВС України від 23.11.2018 р. №944 (zareєстрована в МЮ України від 17.12.2018 р. за №1428/32880).

Формування інформаційних ресурсів згідно зі ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію» покладено на поліцію: «Поліція наповнює та підтримує в актуальному стані бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України стосовно... осіб, затриманих за підозрою у вчиненні правопорушень (адміністративне затримання, затримання згідно з дорученнями органів правопорядку, затримання осіб органами

досудового розслідування, адміністративний арешт, домашній арешт)...» [3].

Разом з тим існуюча нормативно-правова база України не містить повного і чіткого, законодавчо закріпленого порядку збирання, накопичення, використання та знищення дактилоскопічної інформації, тому потребує теоретичного дослідження з метою визначення перспектив подальшого вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми систематизації дактилоскопічної інформації, а також використання дактилоскопічних обліків у боротьбі зі злочинністю вивчали такі вітчизняні та іноземні вчені, як: В.А. Андріанова, В.Д. Берназ, Р.С. Белкін, Г.С. Бідняк, В.В. Бірюков, О.Ф. Волинський, В.Г. Гончаренко, Д.В. Дабіжі, Л.Г. Еджубов, В.О. Коновалова, В.Г. Лукашевич, С.Д. Лук'янчиков, М.А. Михайлов, А.П. Пивоваров, В.О. Приходько, М.В. Салтєвський, О.С. Самищенко, І.М. Темник, А.А. Фокіна, О.М. Холопова, І.А. Цховребова, А.С. Яковлева та інші. Разом з тим низка проблемних питань стосовно збирання, накопичення, використання та знищення біометричних даних залишається нерозкритою.

Мета статті – визначити шляхи вдосконалення нормативно-правової бази в сфері дактилоскопічної ідентифікації.

Виклад основного матеріалу. Як було зазначено вище, формування баз даних в цілому та дактилоскопічних обліків зокрема діючим кримінальним процесуальним законодавством покладається на поліцію. Аналіз норм Закону України «Про національну поліцію» дозволяє дійти висновку про обов'язковий характер дактилоскопіювання осіб з певним процесуальним статусом, а саме – затриманих за підозрою у вчиненні кримінальних чи адміністративних правопорушень. При цьому, ні у вказаному законі, ні в будь-якому іншому нормативно-правовому акті України не передбачено процедури примусового відібрання у особи відбитків та відтисків для влігтя в бази даних. Разом з тим подібна процедура передбачена відносно отримання біологічних зразків особи для проведення експертизи. Так, на думку О.В. Лускатова, В.В. Рогальської, А.І. Терещенко, В.Д. Людвік, К.М. Пантелєєва, Н.В. Павлової та Г.С. Бідняка, доки не будуть внесені відповідні зміни до законодавства, під біологічними зразками особи слід розуміти всі зразки, пов'язані з життєдіяльністю особи як біологічної істоти: зразки відбитків пальців рук, почерку, мовлення і голосу особи, зразки відбитків зубів, відбитків будь-яких поверхонь тіла людини (губ, ліктів, ступень ніг тощо), запахових слідів людини, а також усі зразки біологічного походження в їх класичному розумінні (слина, кров, сперма, піт, волосся, нігті тощо), а їх відібрання необхідно здійснювати у відповідності до ч. 3 ст. 245 КПК [4, с. 15].

На нашу думку ототожнення термінів «біологічні зразки» та «біометричні дані» не є вірним. Біологічні зразки являють собою органи, тканини (включаючи кров), продукти секреції та екскреції, які слугують еталоном або пробним матеріалом [5, с. 38].

В довіднику технічного перекладача наводиться тлумачення терміну «біометричні дані». Відповідно до вказаного визначення, під зазначеними даними слід розуміти засоби аутентифікації, які представляють собою такі особисті відмінні ознаки користувача, як тембр голосу, форма кисті руки, відбитки пальців і т. д., оригінали яких в цифровому вигляді зберігаються в пам'яті електронно-обчислювальної машини [6].

Отже, біологічні зразки та біометричні дані – різні за значенням поняття, ототожнення яких є принципово неможливим. Виходячи з самих термінологічних визначень, які наводяться в академічних словниках, відбитки, відтиски пальців та відтиски долонних поверхонь рук слід відносити до біометричних даних.

Також одним з найбільш гострих та спірних питань правового регулювання дактилоскопії є питання

загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації. Різні вчені по різному відносяться до законодавчого закріплення даного виду реєстрації, тому в науковій літературі містяться аргументи як за, так і проти неї.

О.С. Самищенко вважає, що необхідність у загальнообов'язковій дактилоскопічній реєстрації обґрунтована щорічною та щоденною потребою в дактилоскопічній ідентифікації [7, с. 19].

Подібної точки зору дотримується О.Ф. Волинський, вважаючи, що важливість запровадження загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації викликана необхідністю зменшити кількість заяв про безвісно зниклих громадян [8, с. 21].

Як відмічає В.О. Волинський, суспільство постійно стоїть перед вибором або безкомпромісній, аналітично зваженій міри боротьби зі злочинністю, включаючи можливі уступки в частині конституційних прав та свобод людини (наприклад, в сфері дактилоскопічної, генотипологічної, кодової реєстрації населення), або покірне очікування наслідків росту злочинності [9, с. 226].

І.А. Цховребова зазначає, що плюси загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації ми відчуємо тільки «в побуті», оскільки саме на прикладі життєвих ситуацій можна остаточно зрозуміти, наскільки швидко стане можливим встановлення особистості, в тому числі й в умовах надзвичайних подій, і це в повній мірі сприятиме зниженню нерозкритих злочинів [10, с. 180].

А.С. Яковлева констатує, що основною та головною метою дактилоскопічної реєстрації є ідентифікація особи, вона спрямована на безпеку та забезпечення охорони та захисту прав законослухняних громадян. Запровадження загальної дактилоскопічної реєстрації не є способом здійснення контролю за громадянами і не має на меті полегшити роботу правоохоронним органам, а використовуватиметься лише в інтересах людини, поваги до її прав і свобод, встановлення особи громадян не здатних за станом здоров'я повідомити про себе, пошук безвісти зниклих, встановлення особи непізнаних трупів, упізнання жертв злочинів, аварій або техногенних катастроф, сприяти профілактиці, але також своєчасному та оперативному розкриттю та розслідуванню злочинів й безпеки загалом [11, с. 73].

Інші вчені дотримуються протилежної точки зору та вважають недопустимість загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації. Так, Є.В. Іванова висловила думку, що суспільство ще не готово до загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації, а оптимістичні судження прибічників даної процедури здебільшого пояснюються службою даних осіб в правоохоронних органах [12, с. 37].

О.М. Холопова та О.М. Костовський в даному контексті висловлюють міркування, відповідно до якого історично так склалося, що дактилоскопічна реєстрація в основному сприймається як один із видів кримінальної реєстрації [13, с. 90].

Загалом, противники загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації стверджують, що така міра є порушенням їх конституційних прав і свобод, ставить законослухняних громадян на один рівень зі злочинцями і те, що така процедура принижує честь та гідність особи і громадянина, а правоохоронні органи лише полегшують собі роботу [11, с. 72].

Разом з тим слід відмітити, що правові системи збору персональних, біометричних та інших даних не суперечать міжнародним нормам, оскільки створені в інтересах особи, поваги його прав та свобод, для сприяння економічному та соціальному прогресу. Так, відповідно до ч. 1 ст. 29 Загальної декларації прав людини, кожна людина має обов'язки перед суспільством, в якому тільки й можливий вільний та повний розвиток її особистості. Ч. 2 конкретизує, що при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна знаходити тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення

належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві [14].

Досвід іноземних країн свідчить про те, що загальнообов'язкова дактилоскопічна реєстрація проводиться в Казахстані (з 16 років при отриманні паспорту), США, Аргентині (при народженні дитини), в Індії та Республіці Вірменії (при отриманні паспорту), Іспанії (при отриманні посвідчення особи громадянина Іспанії, як правило з 14 років), в Китайській народній Республіці (при отриманні посвідчення особи громадянина, програма діє з 2013 р.), в Фінляндії та Австрії (при отриманні паспорту) [11, с. 73].

В числі прикладів загальнообов'язкової дактилоскопічної реєстрації можна привести Республіку Киргизстан. В Киргизстані прийнято Закон від 14 липня 2014 р. №136 «Про біометричну реєстрацію громадян Киргизької Республіки», який зобов'язує кожного громадянина пройти біометричну реєстрацію. Збирання біометричних даних (фізіологічні та морфологічні особливості суб'єкта, цифрове графічне зображення підпису та відбитків рук) проводиться на постійній основі при досягненні громадянами шістнадцятирічного віку, а також при отриманні громадянства Республіки Киргизстан. При цьому, отримання інформації про біометричні дані здійснюється за наявності згоди суб'єкта біометричних даних відповідно до Закону Киргизької Республіки «Про інформацію персонального характеру» та зазначеного вище Закону [15].

В 2016 році в Республіці Казахстан прийнято закон «Про дактилоскопічну та геномну реєстрацію», в якому говориться, що обов'язковій дактилоскопічній реєстрації підлягають особи, які досягли шістнадцятирічного віку та звернулися для отримання паспорту або посвідчення особи громадянина Республіки Казахстан вперше, а також у випадках заміни, відновлення, заміни. Державні органи, що здійснюють збір та (або) обробку дактилоскопічної та (або) геномної інформації, зобов'язані дотримуватися конфіденційності дактилоскопічної та (або) геномної інформації та забезпечувати її захист [16].

В законодавстві ФРН, в законі про поліцію федеральної землі Північного Рейн-Вестфалія передбачено обов'язкове дактилоскопіювання осіб з метою профілактики злочинів.

В Саудівській Аравії в 2016 році прийнято закон, у відповідності до якого кожна людина, яка набуває SIM-карту, проходить процедуру дактилоскопічної реєстрації.

Однак необхідно зазначити, що інформація про відбитки пальців у вищевказаних країнах зберігається на чипі паспорту або посвідчення особи громадянина, і поліція прямим доступом до даної інформації не володіє. Виключенням є тільки поліція США [11, с. 75].

Таким чином, ідея обов'язкової дактилоскопічної реєстрації має широке практичне втілення та не суперечить нормам міжнародного права, оскільки при належному втіленні впливає з положень Загальної декларації прав людини. Однак запровадження вказаного виду реєстрації потребує від держави забезпечення наявності та ефективності відповідних гарантій захисту прав людини та основоположних свобод.

Так, у рішенні «S. та Марпер проти Сполученого Королівства» (№ 30562/04 та 30566/04) Європейський суд з прав людини наголошує, що законодавство та практика інших держав-учасниць вимагають, щоб зберігання даних було пропорційним щодо мети збору та обмеженим за часом, особливо в поліції. Також ЄСПЧ встановлює, що гарантії, передбачені статтею 8 Конвенції, виявились би не неприйнятно послаблені, якби використання сучасних наукових технологій в системі кримінальної юстиції допускалося за будь-яку ціну і без ретельного співвіднесення їх потенційних переваг із важливими інтересами особистого

життя. Будь-яка держава, яка є першопрхідником у розвитку наукової технології, несе особливу відповідальність за встановлення їх справедливої рівноваги. В цьому відношенні всеосяжна без будь-яких застережень природа права зберігання таких матеріалів в Англії та Уельсі особливо дивовижна з урахуванням того, що воно допускає зберігання даних незалежно від характеру чи тяжкості злочину, а також віку підозрюваного. Крім того, для зберігання не було встановлено межі часу, і були лише обмежені можливості для того, щоб виправдані особи могли вимагати видалення цих даних із загальнонаціональної бази або їх знищення. Були відсутні також положення щодо незалежної перевірки підстав для зберігання відповідно до встановлених критеріїв. Особливе занепокоєння викликає існуючий ризик стигматизації, оскільки з тими особами, які не були визнані винними у певному злочині та мали право на презумпцію невинності, поводитися так само, як із засудженими [17].

Крім того, однією з проблем дактилоскопічної реєстрації в Україні є відсутність законодавчо закріплених норм щодо правової основи дактилоскопічної реєстрації, умов і підстав дактилоскопіювання, переліку осіб, які підлягають обов'язковому та добровільному дактилоскопіюванню із забезпеченням їх прав і свобод, меж застосування дактилоскопічної інформації, прав доступу до неї, умов зберігання та редагування дактилокарт тощо.

Слід погодитися з думкою Г.С. Бідняк відносно того, що вихід із вказаної ситуації вбачається у прийнятті окремого закону про дактилоскопіювання живих осіб і трупів, який би чітко окреслив усі аспекти процесу дактилоскопіювання в Україні [18, с. 26].

Спеціальний закон, який присвячений виключно регулюванню нормативно-правових основ дактилоскопічної реєстрації, наявний у внутрішніх законодавствах низки країн. Так, 1999 року в Республіці Таджикистан прийнято Закон «Про державну дактилоскопічну реєстрацію», який встановлює цілі, поняття та види дактилоскопічної реєстрації (обов'язкова та добровільна), засади здійснення такої реєстрації порядок здійснення, збереження, обробки, систематизації та знищення носіїв державної дактилоскопічної реєстрації, а також відповідальність за порушення вказаного закону [19].

Подібні норми містяться в законі Російської Федерації (далі – РФ) від 1999 року «Про державну дактилоскопічну реєстрацію в Російській Федерації» [20], Законі Республіки Молдови від 2002 року «Про державну дактилоскопічну реєстрацію» [21], Законі Республіки Білорусь від 2003 року «Про державну дактилоскопічну реєстрацію» [22]. В Казахстані діє Закон від 2016 року «Про дактилоскопічну та геномну реєстрацію», який регулює одночасно два види реєстрації [16].

При цьому, низка нормативно-правових актів іноземних держав, які регламентують порядок здійснення дактилоскопічної реєстрації, передбачають такі два види вказаної реєстрації, як добровільна (на підставі заяви особи) та обов'язкова (для певної категорії громадян).

Вартою уваги є практика запровадження на законодавчому рівні дактилоскопічної реєстрації певних категорій громадян, які не є правопорушниками. Так, ст. 9 Закону «Про державну дактилоскопічну реєстрацію в Російській Федерації» встановлює перелік осіб, які підлягають обов'язковій дактилоскопічній реєстрації, серед яких окрім правопорушників (підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених у вчиненні злочину, засуджених за вчинення злочину, підданих адміністративному арешту, а також осіб, які здійснили адміністративне правопорушення, якщо встановити їх особистість іншим способом неможливо) також інші категорії осіб, такі як призовники, військовослужбовці, службовці в ряді інших органів (наприклад пожежники, слідчі, рятувальники професійних аварійно-повітряних служб та формувань РФ, члени

екіпажів повітряних суден державної та експериментальної авіації РФ, мореплавці, приватні детективи, невідомі трупі та інші категорії, вичерпний перелік яких наводиться у вказаній статті [20].

Схожі норми містяться в ст. 6 Закону «Про державну дактилоскопічну реєстрацію» Республіки Таджикистан, які передбачають обов'язкову дактилоскопічну реєстрацію підозрюваних у вчиненні злочину, взятих під варту, обвинувачених, осіб які перешкоджають встановленню особистості при вчиненні адміністративних правопорушень, військовослужбовців а також осіб, чия діяльність пов'язана із підвищенням ризиком для життя або особливим режимом секретності, по переліку, затвердженому Республікою Таджикистан, осіб, які звернулися в органи внутрішніх справ для отримання ліцензії на використання вогнепальної зброї, які за станом здоров'я чи віком не можуть надати інформацію про свою особистість, які проживають в небезпечних надзвичайних зонах, іноземців та осіб без громадянства, які депортуються та які прибули в пошуках притулку [19]. Спеціальний перелік осіб, які підлягають обов'язковій дактилоскопічній реєстрації, міститься в законодавчих актах і інших країнах.

На нашу думку, дактилоскопічна реєстрація категорій осіб, діяльність або умови перебування яких пов'язані із ризиками для життя, є цілком виправданою. На практиці нерідкі випадки, коли встановити особистість людини можливо виключно дактилоскопічним шляхом. Більш того, відсоток ідентифікацій дактилокарт невідомих трупів за базами даних осіб, поставлених на облік за правопорушення, був і залишається достатньо суттєвим. Поповнення баз даних категоріями осіб, дактилоскопіювання яких є доцільним та здійснюється на добровільних основах (з огляду на існуючі гарантії захисту прав людини) представляється необхідною умовою впізнання осіб, які

не затримувались та не притягувались до кримінальної чи адміністративної відповідальності, проте в силу тих чи інших підстав знаходились в умовах підвищеного ризику. Особливого значення набуває законодавче закріплення можливості добровільного дактилоскопіювання та постановки на облік безпритульних осіб, які проживають на вулиці, в парках, підвалах, під'їздах будинків, на горищах, об'єктах незавершеного будівництва, а також в інших місцях, непризначених та непридатних для проживання, у тому числі жилих приміщеннях, що перебувають в аварійному стані [23].

Висновки. Отже, існуючі норми в сфері дактилоскопічної ідентифікації потребують вдосконалення в низці аспектів. Біологічні зразки та біометричні дані – різні за своєю суттю поняття, тому постає необхідність законодавчого врегулювання процедур щодо обробки останніх. Найбільш доцільним уявляється встановлення та зведення норм стосовно порядку отримання, зберігання та використання біометричних даних в окремий нормативно-правовий акт. Оскільки національне законодавство України передбачає обов'язковість постановки на криміналістичний дактилоскопічний облік окремої категорії суб'єктів (осіб, які набули статус підозрюваних у вчиненні правопорушень та адмінрештованих), вказаним нормативно-правовим актом слід передбачити процедуру обов'язкового відібрання у особи біометричних даних у вигляді відбитків (відтисків) пальців та відтисків долонних поверхонь рук, а також відповідальність за ухилення від їх надання. А оскільки одним із завдань криміналістичного дактилоскопічного обліку є забезпечення розшуку безвісно зниклих та встановлення осіб невідомих трупів, уявляється доцільним встановлення такого виду дактилоскопічної реєстрації, як добровільна – для осіб, які за своїм родом занять та/або способом життя перебувають в умовах ризику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Темник І.М. Функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України в розрізі взаємодії з правоохоронними органами інших країн. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2019. № 21. С. 178-182.
2. Приходько В.О. Криміналістичні обліки розшукового призначення Експертної служби МВС України – джерела криміналістично значущої інформації. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. №3. С. 281-285.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 12.10.2022).
4. Примусовий відбір зразків у особи для проведення експертизи. Методичні рекомендації для практичних підрозділів / О.В. Лускатов та ін. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 36 с.
5. Дедю І.І. Экологический энциклопедический словарь. Кишинев, 1990. 408 с.
6. Справочник технического переводчика. Интент, 2009–2013. URL: <http://find-info.ru/doc/dictionary/technical-translator/index.htm> (дата звернення: 12.10.2022).
7. Самищенко А.С. Научные основы дактилоскопии и перспективы их развития : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Москва, 2015. 30 с.
8. Волынский А.Ф. Дактилоскопия: наука, общество, человек. *Совершенствование системы дактилоскопической регистрации* : сборник материалов Международной науч.-практ. конф., Москва, 2015. С. 18–27.
9. Волынский В.А. Криміналістическа техника: наука – техника – общество – человек. Москва, 2011. 311 с.
10. Цховребова І.А. Государственная дактилоскопическая регистрация: практика применения и перспективы совершенствования. *Теория и практика криминалистики и судебной экспертизы*. 2011. Вып. 7. С. 179–192.
11. Яковлева А.С. Современные информационные технологии в дактилоскопической регистрации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Москва, 2019. 203 с.
12. Михайлов М.А. В шаге от принятия решения о всеобщей дактилоскопической регистрации. *Эксперт-криминалист*. 2016. № 1. С. 36–39.
13. Холопова Е.Н., Костовский О.Н. О некоторых проблемах государственной дактилоскопической регистрации в Российской Федерации. *Преступность в Западной Сибири: актуальные проблемы профилактики и расследования преступлений*: сборник статей по итогам всероссийской научно-практ. конф. (Тюмень, 28 февраля – 1 марта 2013 г.). Тюмень, 2013. С. 90–94.
14. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. // База даних «*Законодавство України*». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 12.10.2022).
15. О биометрической регистрации граждан Кыргызской Республики : Закон Кыргызской Республики от 14 июля 2014 г. № 136 / Министерство юстиции Кыргызской Республики. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/205357> (дата звернення: 12.10.2022).
16. О дактилоскопической и геномной Регистрации : Закон Республики Казахстан от 30 декабря 2016 г. № 40-VI / Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1600000040> (дата звернення: 12.10.2022).
17. The Case of S. and Marper v. the United Kingdom (Application no. 30562/04, 30566/04) / European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-193432> (дата звернення: 12.10.2022).
18. Бідняк Г.С. Нормативно-правове регулювання дактилоскопіювання осіб. *Криміналістичний вісник*. 2017. №2 (28). С. 24–27.
19. О государственной дактилоскопической регистрации : Закон Республики Таджикистан от 27 декабря 2014 г. № 1143 / Национальный центр законодательства при президенте Республики Таджикистан. URL: http://ncz.tj/system/files/Legislation/830_ru.pdf (дата звернення: 12.10.2022).

20. О государственной дактилоскопической регистрации в Российской Федерации : Федеральный закон от 25 июля 1998 г. № 128-ФЗ / Официальный интернет-портал правовой информации. URL: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102054610> (дата звернення: 12.10.2022).

21. О государственной дактилоскопической регистрации : Закон Республики Молдова от 19 декабря 2002 г. № 1549-XV / Официальный монитор Республики Молдова. URL: <https://monitorul.gov.md/ru/search?keywords=&min=14&max=17&from=07.02.2003&to=07.02.2003> (дата звернення: 12.10.2022).

22. О государственной дактилоскопической регистрации : Закон Республики Беларусь от 4 ноября 2003 г. № 236-3 / Министерство внутренних дел Республики Беларусь. URL: <https://mvd.gov.by/uploads/dgim/236.pdf> (дата звернення: 12.10.2022).

23. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей : Закон України від 2 червня 2005 р. № 2623-IV / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text> (дата звернення: 12.10.2022).